

Ελληνική Δημοκρατία
Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό
Ίδρυμα Ηπείρου

Κλινική Άσκηση στη Λογοπαθολογία 1

Ενότητα 6: Αναλύοντας την Στοματοπροσωπική Εξέταση

Ταφιάδης Διονύσιος

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Τμήμα Λογοθεραπείας

Κλινική Άσκηση στη Λογοπαθολογία 1

Ενότητα 6: Αναλύοντας την Στοματοπροσωπική Εξέταση.

Ταφιάδης Διονύσιος

Εργαστηριακός Συνεργάτης

Ιωάννινα, 2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «**Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση**» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο ΤΕΙ Ηπείρου**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σκοποί ενότητας

- Διαφορετικοί τρόποι στοματοπροσωπικής εξέτασης και ο καθορισμός των εντολών του. Ανάλυση της κάθε εντολής ως προς τις λογοπαθολογικές διαταραχές.

Περιεχόμενα ενότητας

- Εισαγωγή
- Ερμηνεύοντας την ΣΕ
 - Δείγμα ΣΕ
- Αξιολόγηση Διαδοχοκίνησης
 - Δείγμα Αξιολόγησης Διαδοχοκίνησης

Εισαγωγή

Εισαγωγή (1 από 9)

- Η «στοματοπροσωπική εξέταση (Σ.Ε.)» είναι σημαντική για μια πλήρη αξιολόγηση. Σκοπός της είναι να εντοπίσει ή να αποκλείσει δομικές ή λειτουργικές αιτίες, οι οποίες σχετίζονται με τις διαταραχές επικοινωνίας ή κατάποσης. Το περιεχόμενο αυτού του κεφαλαίου αφορά κυρίως στην επικοινωνιακή λειτουργία. Επειδή ο στοματοπροσωπικός έλεγχος για μία δυσφαγική εξέταση επικεντρώνεται περισσότερο στη μάσηση και την κατάποση

Εισαγωγή (2 από 9)

- Το ελάχιστο, ένας κλινικός θα χρειαστεί γάντια μίας χρήσεως, ένα χρονόμετρο, ένα φακό και ένα γλωσσοπίεστρο. Επίσης, μπορεί να χρειαστεί ένας ράβδος δήξεως/δαγκώματος (για τον διαχωρισμό γλωσσικών και γναθικών κινήσεων), μία γάζα (για την διατήρηση της γλώσσας σταθερά σε μία θέση), έναν βαμβakoφόρο στυλεό ή ένα μικρό καθρεφτάκι (για την αξιολόγηση της υπερωϊοφαρυγγικής κίνησης).

Εισαγωγή (3 από 9)

- Όταν αξιολογείτε μικρά παιδιά, ειδικά αυτά που παρουσιάζουν άρνηση για συμμετοχή, μπορεί να χρησιμοποιηθεί ένα γλειφιτζούρι στη θέση του γλωσσοπίεστρου ή του βαμβακοφόρου στυλεού.
- Τρόφιμα όπως φιστικοβούτυρο ή μαρμελάδες ή ειδικά σπρέι με γεύσεις μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε στρατηγικά σημεία μέσα στην στοματική κοιλότητα, για την αξιολόγηση της κίνησης των χειλιών και της γλώσσας.

Εισαγωγή (4 από 9)

- Λάβετε υπόψη πως κάποια παιδιά είναι αλλεργικά σε συγκεκριμένες τροφές. Σιγουρευτείτε παίρνοντας την άδεια του γονέα πριν χορηγήσετε οτιδήποτε φαγώσιμο.
- Οι προφυλάξεις θα πρέπει πάντα να ακολουθούνται για την προστασία όλων των μερών από πιθανή επαφή με σωματικά υγρά και παθογόνα υλικά.

Εισαγωγή (5 από 9)

- Το κέντρο λοιμωδών και η διεύθυνση επαγγελματικής ασφάλειας και υγείας (OSHA) (Να προστεθεί σε παρένθεση για την Ελλάδα το Κέντρο Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων του Υπουργείου Υγείας, ΚΕΕΛΠΝΟ) έχουν θεσπίσει παγκόσμιες προφυλάξεις που θα πρέπει να ακολουθούνται για να μειώσουν την έκθεση ενός ατόμου σε ασθένειες που μεταδίδονται με το αίμα και συγκεκριμένα σωματικά υγρά.

Εισαγωγή (6 από 9)

- Οι ειδικές προφυλάξεις που είναι σχετικές με τα περιβάλλοντα στα οποία εργάζονται οι λογοθεραπευτές καταγράφονται παρακάτω. Πάντα να θεωρείτε ότι οι εξεταζόμενοι και πιθανά και το υπόλοιπο προσωπικό, αποτελούν κίνδυνο μόλυνσης, γι αυτό χρησιμοποιήστε κατάλληλες πρακτικές προφύλαξης, όπως:
 - Αποστειρώστε κάθε εργαλείο που χρησιμοποιείται στο στόμα.
 - Πλύνετε τα χέρια πριν και μετά την επαφή με τον εξεταζόμενο.

Εισαγωγή (7 από 9)

- Φορέστε γάντια εάν θα υπάρξει επαφή με σωματικά υγρά, βλεννώδεις μεμβράνες ή διαρρηγμένη επιδερμίδα.
- Αφαιρέστε τα γάντια προσεκτικά, χωρίς να ακουμπήσετε το εξωτερικό τους (αναποδογυρίστε τα όταν τα αφαιρείτε) και μετά απορρίψτε τα με ασφάλεια.
- Πλύνετε τα χέρια μετά την αφαίρεση των γαντιών.

Εισαγωγή (8 από 9)

- Χρησιμοποιείτε προστατευτικά ματιών και στόματος σε περίπτωση επαφής σας με σωματικά υγρά.
- Φορέστε ποδιά και καλύμματα παπουτσιών σε περίπτωση που τα ρούχα σας έρθουν σε επαφή με σωματικά υγρά.
- Αλλάξτε τα ρούχα σας εάν πέσει πάνω τους αίμα ή σωματικό υγρό από άλλο άτομο.

Εισαγωγή (9 από 9)

- Μη χρησιμοποιείτε ποτέ τον εξοπλισμό μιας χρήσης (π.χ. γάντια, γλωσσοπίεστρο, βαμβακοφόρο στυλεό κλπ.) παραπάνω από μία φορά.
- Ακολουθήστε τις πολιτικές ελέγχου λοιμώξεων του πλαισίου σχετικά με τις διαδικασίες αποστείρωσης και καθαρισμού διάφορων επιφανειών και εργαλείων.

Ερμηνεύοντας την ΣΕ

Ερμηνεύοντας την ΣΕ (1 από 3)

- Η έγκυρη ερμηνεία των ευρημάτων του στοματοπροσωπικού ελέγχου απαιτεί την πλήρη γνώση της ανατομίας, της φυσιολογίας, και της εννεύρωσης των στοματοπροσωπικών δομών, σε συνδυασμό με την εμπειρία διεξαγωγής της στοματοπροσωπικής εξέτασης και την συσχέτιση της δομικής με την λειτουργική επάρκεια του μηχανισμού. Η ικανότητα χορήγησης της στοματοπροσωπικής εξέτασης χρειάζεται χρόνο και εμπειρία για να αναπτυχθεί.

Ερμηνεύοντας την ΣΕ (2 από 3)

- Πολλές κοινές παρατηρήσεις από την στοματοπροσωπική εξέταση και πιθανές κλινικές επιπλοκές περιγράφονται στην επόμενη σελίδα. Αναγνωρίστε το γεγονός πως αυτή η λίστα δεν τα περιλαμβάνει όλα, ούτε εξαντλεί το δυναμικό των επιπλοκών για κάθε εύρημα.

Ερμηνεύοντας την ΣΕ (3 από 3)

- Οι αρχάριοι κλινικοί θα πρέπει να συμβουλεύονται σημειώσεις – βιβλία ανατομίας, φυσιολογίας, και νευρολογίας, καθώς και κεφάλαια που αναφέρονται σε στοματοπροσωπικές εξετάσεις σε διαγνωστικά συγγράμματα. Χρήσιμες επίσης είναι οι πηγές για τις κινητικές διαταραχές ομιλίας.

Δείγμα ΣΕ

Δείγμα ΣΕ (1 από 9)

Αξιολόγηση Προσώπου

- _____ Συμμετρία: κανονική/πτώση δεξιά/πτώση αριστερά _____
- _____ Ανώμαλες κινήσεις: καμία/γκριμάτσες/σπασμοί _____
- _____ Στοματική αναπνοή: ναι/όχι _____
- _____ Άλλο _____

Αξιολόγηση Γνάθου και Δοντιών

Ζητήστε από τον εξεταζόμενο να ανοίξει και να κλείσει το στόμα.

- _____ Εύρος κίνησης: φυσιολογικό/ μειωμένο _____
- _____ Συμμετρία: φυσιολογική /απόκλιση δεξιά/ απόκλιση αριστερά _____
- _____ Κίνηση: φυσιολογική/ αδέξια/ αναζήτησης/ αργή/ ασύμμετρη _____
- _____ Ήχοι κροταφογναθικής διάρθρωσης: απουσία/ τριβή/ κτύπημα _____
- _____ Άλλο _____

Δείγμα ΣΕ (2 από 9)

Παρατηρείστε την οδοντοστοιχία.

_____ Σύγκλειση (σχέση γομφίων): φυσιολογική/ουδέτερη (τάξη I) / κακή (τάξη II) / μέση (τάξη III)

_____ Σύγκλειση (σχέση κοπήτρων): φυσιολογική/ υπερσύγκλειση/ υποσύγκλειση/ σταυροειδής
σύγκλειση _____

_____ Δόντια: όλα παρόντα/ τεχνητή οδοντοστοιχία/ ελλιπής οδοντοστοιχία (προσδιορίστε)

_____ Διάταξη δοντιών: φυσιολογική/ μπερδεμένη/ διάκενα/ κακή ευθυγράμμιση _____

_____ Υγιεινή _____

_____ Άλλο _____

Δείγμα ΣΕ (3 από 9)

Αξιολόγηση Χειλέων

Ζητήστε από τον εξεταζόμενο να σουφρώσει τα χείλη του.

_____ Εύρος κίνησης: φυσιολογικό/ μειωμένο _____

_____ Συμμετρία: φυσιολογική/ αμφίπλευρη πτώση/ πτώση δεξιά/ πτώση αριστερά _____

_____ Δύναμη (πιέστε το γλωσσοπίεστρο στα χείλη): φυσιολογική/ μειωμένη _____

_____ Άλλο _____

Ζητήστε από τον εξεταζόμενο να χαμογελάσει.

_____ Εύρος κίνησης: φυσιολογικό/ μειωμένο _____

_____ Συμμετρία: φυσιολογική/ αμφίπλευρη πτώση/ πτώση δεξιά/ πτώση αριστερά _____

_____ Άλλο _____

Δείγμα ΣΕ (4 από 9)

Ζητήστε από τον εξεταζόμενο να φουσκώσει τα μάγουλα και να κρατήσει τον αέρα.

_____ Δύναμη χειλιών: φυσιολογική/ μειωμένη _____

_____ Ρινική διαφυγή: απύσα/ παρούσα _____

_____ Άλλο _____

Αξιολόγηση Γλώσσας

_____ Χρώμα επιφάνειας: φυσιολογικό/ μη φυσιολογικό (προσδιορίστε) _____

_____ Ανώμαλες κινήσεις: απύσες/ αδέξιες/ σπασμοί/ σπαρτάρισμα/ δεσμιδώσεις _____

_____ Μέγεθος: φυσιολογικό/ μικρό/ μεγάλο _____

_____ Χαλινός: φυσιολογικός/ βραχύς _____

_____ Άλλο: _____

Δείγμα ΣΕ (5 από 9)

Ζητήστε από τον εξεταζόμενο να εξωθήσει τη γλώσσα του.

_____ Κίνηση: φυσιολογική/ απόκλιση δεξιά/ απόκλιση αριστερά _____

_____ Εύρος κίνησης: φυσιολογικό/ μειωμένο _____

_____ Ταχύτητα κίνησης: φυσιολογική/ μειωμένη _____

_____ Δύναμη (ασκήστε πίεση με το γλωσσοπίεστρο): φυσιολογική/ μειωμένη _____

_____ Άλλο _____

Ζητήστε από τον εξεταζόμενο να φέρει τη γλώσσα του μέσα στο στόμα του.

_____ Κίνηση: φυσιολογική/ απόκλιση δεξιά/ απόκλιση αριστερά _____

_____ Εύρος κίνησης: φυσιολογικό/ μειωμένο _____

_____ Ταχύτητα κίνησης: φυσιολογική/ μειωμένη _____

_____ Άλλο _____

Δείγμα ΣΕ (6 από 9)

Ζητήστε από τον εξεταζόμενο να μετακινήσει το πρόσθιο τμήμα της γλώσσας προς τα δεξιά.

_____ Κίνηση: φυσιολογική/ ατελής/ αναζήτησης _____

_____ Εύρος κίνησης: φυσιολογικό/ μειωμένο _____

_____ Δύναμη (ασκήστε πίεση με το γλωσσοπίεστρο): φυσιολογική/ μειωμένη _____

_____ Άλλο _____

|

Ζητήστε από τον εξεταζόμενο να μετακινήσει το πρόσθιο τμήμα της γλώσσας προς τα αριστερά.

_____ Κίνηση: φυσιολογική/ ατελής/ αναζήτησης _____

_____ Εύρος κίνησης: φυσιολογικό/ μειωμένο _____

_____ Δύναμη (ασκήστε πίεση με το γλωσσοπίεστρο): φυσιολογική/ μειωμένη _____

_____ Άλλο _____

Δείγμα ΣΕ (7 από)

Ζητήστε από τον εξεταζόμενο να μετακινήσει τη κορυφή της γλώσσας προς τα πάνω.

_____ Κίνηση: φυσιολογική/ αναζήτησης _____

_____ Εύρος κίνησης: φυσιολογικό/ μειωμένο _____

_____ Άλλο _____

Ζητήστε από τον εξεταζόμενο να μετακινήσει τη κορυφή της γλώσσας προς τα κάτω.

_____ Κίνηση: φυσιολογική/ αναζήτησης _____

_____ Εύρος κίνησης: φυσιολογικό/ μειωμένο _____

_____ Άλλο _____

Ζητήστε από τον εξεταζόμενο να μετακινήσει τη γλώσσα του από τη μία γωνία του στόματος στην άλλη και παρατηρήστε τις γρήγορες πλευρικές κινήσεις.

_____ Ταχύτητα: φυσιολογική/ μειωμένη/ προοδευτικά μειωμένη _____

_____ Εύρος κίνησης: φυσιολογικό/ μειωμένο προς τα αριστερά/ μειωμένο προς τα δεξιά _____

_____ Άλλο _____

Δείγμα ΣΕ (8 από 9)

Αξιολόγηση Φάρυγγα

_____ Χρώμα: φυσιολογικό/ μη φυσιολογικό _____

_____ Αμυγδαλές: απύσες/ φυσιολογικές/ διογκωμένες _____

_____ Άλλο _____

Αξιολόγηση Σκληρής και Μαλακής Υπερώας

_____ Χρώμα: φυσιολογικό/ μη φυσιολογικό _____

_____ Πτυχές: φυσιολογικές/ προεξέχουσες _____

_____ Ύψος καμάρας: φυσιολογικό/ υψηλό/ χαμηλό _____

_____ Πλάτος καμάρας: φυσιολογικό/ στενό/ πλατύ _____

_____ Διογκώσεις/Νεοπλάσματα: απύσες/παρούσες (περιγράψτε) _____ | _____

_____ Συρίγγιο: απόν/παρόν (περιγράψτε) _____

Δείγμα ΣΕ (9 από 9)

Αξιολόγηση Σκληρής και Μαλακής Υπερώας (συνέχεια)

_____ Σχιστία: απύσα/παρούσα (περιγράψτε) _____

_____ Συμμετρία σε θέση ηρεμίας: φυσιολογική/ μειωμένη στα Δ/ μειωμένη στα _____

_____ Αντανακλαστικό εξεμέσεως/έμμεσης: φυσιολογικό/ απόν/ αυξημένο/ μειωμένο _____

_____ Άλλο _____

Ζητήστε από τον εξεταζόμενο να εκφέρει το φώνημα /α/.

_____ Συμμετρία κίνησης: φυσιολογική/ απόκλιση δεξιά/ απόκλιση αριστερά _____

_____ Πρόσθια κίνηση: παρούσα/ απύσα/ μειωμένη _____

_____ Οπίσθια κίνηση: παρούσα/ απύσα/ μειωμένη _____

_____ Σταφυλή: φυσιολογική/ δισχιδής/ απόκλιση δεξιά/ απόκλιση αριστερά _____

_____ Ρινικότητα: απύσα/ υπερρινικότητα _____

_____ Άλλο _____

Αξιολόγηση Διαδοχοκίνησης

Αξιολόγηση Διαδοχοκίνησης (1 από 3)

- Οι ταχύτητες παραγωγής των διαδοχοκινητικών συλλαβών, επίσης γνωστές ως ταχύτητες εναλλασσόμενης κίνησης (AMR) και ταχύτητες διαδοχικής κίνησης (SMR), χρησιμοποιούνται για να εκτιμηθεί η ικανότητα του αρθρωτικού μηχανισμού να κάνει γρήγορες εναλλασσόμενες κινήσεις ομιλίας. Υπάρχουν δυο βασικές μέθοδοι με τις οποίες συλλέγονται αυτές οι μετρήσεις.

Αξιολόγηση Διαδοχοκίνησης (2 από 3)

- Η πρώτη είναι μετρώντας τον αριθμό των επαναλαμβανόμενων συλλαβών που παράγει ο εξεταζόμενος μέσα σε ένα προκαθορισμένο αριθμό δευτερολέπτων. Για παράδειγμα, πόσες επαναλήψεις του /πα / μπορεί να παράγει ο εξεταζόμενος μέσα σε 15 δευτερόλεπτα;

Αξιολόγηση Διαδοχοκίνησης (3 από 3)

- Η δεύτερη μέθοδος είναι χρονομετρώντας το χρονικό διάστημα που χρειάζεται ο εξεταζόμενος για να επαναλάβει ένα προκαθορισμένο αριθμό συλλαβών. Για παράδειγμα, πόσα δευτερόλεπτα χρειάζεται για να παράγει 20 επαναλήψεις του /πα/;

Δείγμα Αξιολόγησης Διαδοχοκίνησης

Δείγμα Αξιολόγησης Διαδοχοκίνηση (1 από 2)

Οδηγίες: Χρονομετρήστε πόσα δευτερόλεπτα χρειάζεται ο εξεταζόμενός σας για να συμπληρώσει κάθε δοκιμασία σε ένα προκαθορισμένο αριθμό φορών. Ο μέσος αριθμός δευτερολέπτων για παιδιά από 6 –13 έτη αναφέρεται στη δεξιά πλευρά του πίνακα.

Παρουσιάζεται επίσης η τυπική απόκλιση από τη μέση τιμή. Αφαιρέστε την τυπική απόκλιση από τη νόρμα για να καθορίσετε κάθε διάστημα τυπικής απόκλισης. Για παράδειγμα, χρησιμοποιώντας τη νόρμα /ra/ σε ένα εξάχρονο, 3,8 (4,8–1,0) είναι μια τυπική απόκλιση, 2,8 (4,8–2,0) είναι δύο τυπικές αποκλίσεις, 2,3 (4,8–2,5) είναι δυόμιση τυπικές αποκλίσεις κτλ. Ως εκ τούτου, ένα εξάχρονο παιδί που χρειάστηκε 2,6 δευτερόλεπτα για να συμπληρώσει την ακολουθία /ra/ θα ήταν δύο τυπικές αποκλίσεις κάτω από τη μέση τιμή.

Δείγμα Αξιολόγησης

Διαδοχοκίνηση (2 από 2)

			Νόρμες σε δευτερόλεπτα για τη παραγωγή διαδοχοκινητικών συλλαβών							
			Ηλικία							
Δοκιμασία	Επαναλήψεις	Δευτερόλεπτα	6	7	8	9	10	11	12	13
/pa/	20	_____	4,8	4,8	4,2	4,0	3,7	3,6	3,4	3,3
/ta/	20	_____	4,9	4,9	4,4	4,1	3,8	3,6	3,5	3,3
/ka/	20	_____	5,5	5,3	4,8	4,6	4,3	4,0	3,9	3,7
Τυπική απόκλιση:			1,0	1,0	0,7	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6
/pataka/	10	_____	10,3	10,0	8,3	7,7	7,1	6,5	6,4	5,7
Τυπική απόκλιση:			2,8	2,8	2,0	2,0	1,5	1,5	1,5	1,5

Πηγή από «Time-by-Count Measurement of Diadochokinetic Syllable Rate,” από S.G. Fletcher, 1972, Journal of Speech and Hearing Disorders, 15, pp. 763-770.

Βιβλιογραφία

- Haynes, W. o., and Pindzola, R. H. (2008). *Diagnosis and evaluation in speech pathology* (7th ed.). Needham Heights, MA: Allyn & Bacon.
- Luterman, D. M. (2001). *Counseling persons with communicative disorders and their families* (4th ed.). Austin, TX: Pro-ed.
- Shipley, K. G., Roseberry-McKibbin, C. (2006). *Interviewing and counseling in communicative disorders: Principles and procedures* (3rd ed.). Austin, Tx: Pro-ed.
- Stewart, C. J., and Cash, W. B. (2007). *Interviewing: Principles and practices* (12th ed.). Columbus, OH: McGraw-Hill.
- Tomblin, J. B., Morris, H. L., and Spriestersbach, D. C. (2002). *Diagnosis in speech-language pathology* (2nd ed.). Clifton Park, NY: Delmar Learning.

Σημείωμα Αναφοράς

Ταφιάδης Δ. Κλινική άσκηση στη Λογοπαθολογία 1. ΤΕΙ Ηπείρου. Διαθέσιμο από:

<http://eclass.teiep.gr/courses/LOGO135/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά Δημιουργού-Μη Εμπορική Χρήση-Όχι Παράγωγα Έργα 4.0 Διεθνές [1] ή μεταγενέστερη. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, Διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.el>

Τέλος Ενότητας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ
πρόγραμμα για την ανάπτυξη

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη Δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Τέλος Ενότητας

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

